

INTERPELLATION TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2024-02-26
Besvaras senast
2024-03-12

Till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:559 Nedskärningar och personalbrist inom äldreomsorgen

Behovet av att säkerställa att det finns tillräckligt med personal inom äldreomsorgen har varit akut under lång tid. I dag är behovet mer skriande än någonsin i och med regeringens och Sverigedemokraternas nedskärningar i äldreomsorgen. Bemanning och kompetens är en förutsättning för att det ska vara möjligt att upprätthålla en hög kvalitet och därmed den rätt till vård och omsorg som vi alla har. För att få en jämlik äldreomsorg behöver kommunerna tillföras tillräckliga resurser och arbetsvillkoren för äldreomsorgens personal förbättras.

Vänsterpartiet har under lång tid påpekat risken med nedmontering och fragmentisering av den svenska välfärden. Tyvärr har vi kunnat konstatera genom konsekvenserna av coronapandemin att det tydligt har lett till stora brister, särskilt inom äldreomsorgen. Besparingar och privatiseringar har bidragit till en kraftigt underdimensionerad vård och omsorg. Privatiseringarna har också resulterat i många timvikarier, lägre bemanning, hög personalomsättning och sämre löner.

Situationen inom äldreomsorgen har genom detta påmint oss om den ojämlikhet och ojämställdhet som råder. Äldreomsorgens yrken är kvinnodominerade. Drygt 90 procent av alla undersköterskor är kvinnor. Listan kan också göras lång över hur undersköterskeyrket är undervärderat. Som exempel är det vanligare med tidsbegränsade anställningar inom lågavlönade och kvinnodominerade yrken. Inom den kommunala äldreomsorgen utförs nästan 20 procent av den arbetade tiden av visstidsanställd personal, antingen timavlönade eller månadsavlönade. Därtill är andelen män bland cheferna högre än andelen män bland de anställda inom i stort sett alla branscher. Det gäller också för äldreomsorgen där en majoritet av alla chefer är kvinnor, men andelen kvinnor bland cheferna är lägre än andelen kvinnor bland de anställda. Arbetarkvinnors löner är dessutom endast 88 procent av männens.

En satsning på resurser för att förbättra villkoren inom äldreomsorg blir därför en mycket tydlig satsning på kvinnors löner, arbetsvillkor och arbetsmiljö – särskilt för arbetarkvinnor. Vänsterpartiet kan inte nog understryka vikten av en sådan satsning. Därför är regeringens och Sverigedemokraternas nedskärningar i äldreomsorgen förödande.

Larmen från personalen själv talar sitt tydliga språk. I en undersökning från

Kommunal säger en majoritet av de anställda att de inte vill vara kvar inom yrket om tre år på grund av att de upplever att arbetet är för fysiskt och psykiskt påfrestande. Det går att förstå i ljuset av statistik från Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, som visar att omkring en femtedel av de anställda inom äldreomsorgen har en timavlönad anställning – trots bland annat Coronakommissionens kritik mot anställningsformen.

Sedan 2020 har Äldreomsorgslyftet pågått. Det är en statlig satsning som innebär att anställda inom äldreomsorgen kan vidareutbilda sig till vårdbiträde, undersköterska eller specialistundersköterska på betald arbetstid. Vänsterpartiet ser positivt på Äldreomsorgslyftet, och oroas därför av att det i Socialstyrelsens senaste redovisning av Äldreomsorgslyftet för 2022 framgår att kommunerna har svårigheter med att nyttja Äldreomsorgslyftet.

År 2022 fick 287 kommuner cirka 1,68 miljarder i statsbidrag för Äldreomsorgslyftet. Men av detta användes bara 1,3 miljarder, samma nivå som för 2021. Huvudskälet till att hela statsbidraget inte utnyttjades är liksom tidigare år personalbrist, enligt Socialstyrelsens redovisning. SKR förklarar att en del kommuner har haft svårt att släppa iväg medarbetare på utbildning för att de helt enkelt inte har tillräckligt med övrig personal och vikarier.

Detta är en signal om att äldreomsorgen måste få de resurser som krävs av regeringen för att bland annat behålla nuvarande personal och anställa ny personal för att möta den demografiska utvecklingen. Men när regeringens och Sverigedemokraternas nedskärningslinje bara ger en tredjedel av vad välfärden behöver för att hålla ställningarna i ett redan pressat läge kommer det att leda till ytterligare nedskärningar. I äldreomsorgens fall kommer det att bli ännu svårare att nyttja Äldreomsorgslyftet om det saknas tillräckligt mycket personal för att kunna erbjuda utbildning på betald arbetstid.

Därtill fortsätter de alarmerande rapporterna om vanvård av privata aktörer att komma in. I Linköping har rapporter om uteblivna besök, utebliven medicinering, äldre som lämnas i timmar i sin säng med nedkissade lakan och larm som inte fungerar blivit vardag. I Mora tog kommunen över verksamheten i offentlig regi efter allvarlig vanvård av ett privat bolag. Totalt sett har privatiseringarna inom äldreomsorgen resulterat i många timvikarier, lägre bemanning och hög personalomsättning. När ägare plockar ut vinster samtidigt som äldre med hemtjänst vanvårdas visar det vad vinstjakten leder till. Vänsterpartiet anser därför att vinster i välfärden ska förbjudas och att

företagens fria etableringsrätt ska avskaffas. Valfrihet ska gälla för brukare, inte företag.

Med anledning av detta vill jag fråga statsrådet Anna Tenje:

1. Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att säkerställa att Äldreomsorgslyftet ska kunna användas av kommunerna?
2. Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att mota personalbristen och förbättra villkoren för den kvinnodominerade personalen inom äldreomsorgen?
3. Avser statsrådet att vidta åtgärder mot bakgrund av rapporterna om vanvård av privata aktörer inom äldreomsorgen?

.....

Nadja Awad (V)

Överlämnas enligt uppdrag

Rebecca Heinemann